

Коледните растения – красиви и полезни

Автор(и): Растителна защита
Дата: 28.12.2022 Брой: 12/2022

Една от традициите по Рождество повелява всеки дом да бъде красиво украсен по време на светлите празници. Важна част от коледното настроение са растенията, символизиращи празника. Освен познатата ни елха има още няколко растения, които са не само част от коледния дух, но и са много търсени във фармакологията и народната медицина.

Коледната звезда (*Euphorbia pulcherrima*) или понсетията, както е търговското наименование на растението, цъфти по време на Коледа и прицветниците ѝ образуват формата на звезда. Коледната звезда в диво състояние е вечнозелен храст с височина до 3 - 4 m. За разлика от декоративните стайни хибриди, които достигат височина само до 30 - 40 cm. Най-разпространени в домашни условия, са сортовете Freedom, Cortez, Star и Lilo и съответно техните разноцветни форми. През последните години доби популярност и сорта Милениум - с едри червени цветове, селектиран от немската фирма Фишер.

Листата ѝ са елипсоидни с ясно очертани жилки и с дълги дръжки. Във върховете на стъблата листата се променят и образуват розетка, която се обагря в червено и прилича на „звезда“. Същинският цвят представлява няколко дребни цветчета, разположени в средата на цветната розетка.

Родина на растението са тропическите райони на Мексико и Гватемала, но цветето с пурпурните листа се е превърнало в традиционен коледен символ в Америка, Западна Европа и от няколко години и в България.

Белият имел е красиво растение, което се свързва с легендите около Коледа, една от които е целувката под окачения имел. Традицията води началото си от скандинавската митология, където имелът е символ на красота, здраве и плодородие. В действителност *Viscum album* е вид растение от семейство Санталови *Santalaceae*, включен е в списъка на лечебните растения. Той е един от особените видове паразитни растения, защото има зелени листа, с които може да извършва фотосинтеза, но се нуждае от растение гостоприемник, за да поема от него вода и минерални соли. Нарича се полупаразит.

Белият имел е един от малкото паразитни видове растения в Европа, който паразитира директно върху стъблата на растенията гостоприемници.

В съвременната медицина се използват листата заедно с клонките или само листата, които се берат през март и април.

В народната медицина белият имел се води билка, която спомага за обогатяването на организма с калций, който е важен за костната система. Той регулира кръвното налягане (при хипертоници и хипотоници) и е подобрява сърдечното здраве, помага при хормонален дисбаланс при жените в периода малко преди и след настъпване на менопауза, премахва нарушенията в метаболизма, използва се за лечение на атеросклероза и епилепсия. Белият имел лекува и нередовна менструация, бъбречни заболявания, стерилитет при жените, бронхиална астма, нервни разстройства, изблици на паника и безпокойство, бронхиална астма, световъртеж, нарушено равновесие, безсъние и главоболие.

Коледничето е любимо стайно растение с ярки цветове, което е получило своето име заради своя период на цъфтеж: от началото на ноември до края на януари. Наричано още коледен кактус, защото растението произлиза от семейство (Cactaceae). Ботаническото му име *Schlumbergera* идва от известния френски селекционер на кактуси Фредерик Шлюмбергер.

В естествената си среда то представлява малък храст, чиито стъбълца се разчленяват ветрилообразно многократно. На предния връх на крайните стъбълца са формират цветоносни пъпки и цветове. Расте в шест разновидности, които се срещат в планините на Източна Бразилия.

Произхожда от влажните бразилски гори, където цъфти като епифит по стволите и корените на дърветата в разгара на тропическото лято, което съвпада с най-студеното време от зимата в България.

Schlumbergeras имат въздушни корени, които абсорбират вода от влагата на въздуха и хранителни вещества от дъждовни капки. Цветята са с форма на фуния, обикновено розови или белезникаво-розови (обаче култиваторите, отглеждани в разсадници, също могат да имат оранжеви, жълти или червени цветя), и имат 20 – 30 венчелистчета.

Джел (Илех) или Самодивски чемшир, наричан още Илекс, е вечнозелен бодлив храст достигаш обикновено височина до 3 m, но не рядко достига и до размерите и формата на дърво 10 – 12 m. Името му Илех на латински идва от „вечнозелен дъб“ (*Quercus ilex*). Сроден е на лавровите гори покривали някога Средиземноморието.

Растението е сенколюбиво и се среща главно във влажни и сенчести гори от източен бук, предимно в субтропичната и преходната към умерената средиземноморска зони. В България се среща най-вече в горите на Странджа планина и на запад в областта на Малко Търново в резерватите „Витаново“ и „Средока“, но и в Родопите, Средна гора, Странджа и Беласица, като цяло е доста рядко срещано растение. Илексът обича и слънце. Някои от пъстролистните му форми се нуждаят от повече светлина. Предпочита влажни почви. Размножава се много трудно – и от семена и от резници. Може би затова Илексът е толкова рядък и ценен вид.

Джелът (*Ilex aquifolium*) е добре известни със своята атрактивна вечнозелена зеленина и яркочервени плодове, което го прави популярен избор за градини и озеленяване. Много често отрязаните клонки на джелта се използват в цветарството за коледна украса, венци или красиви кошници и букети, в комбинация с други растения. Но не всички знаят, че е любима храна на елените, които обичат да похапват нежните листа на долните клони.

Интересното е, че джелът в горски условия е развил уникален защитен механизъм, за да се предпазва от гладни елени. Когато листата на коледното растение бъдат нахапани от елени, дървото реагира, като произвежда бодливи листа по долните клони, които са по-малко вкусни за горските животни. Това позволява на дървото да продължи да расте, дори при постоянна заплаха от тревопасни животни.

Заострените листа, които започват да растат в отговор на засиления интерес от страна на елени, са много по-твърди от гладките, лъскави листа, които джеловите дървета произвеждат при нормални условия. Заострените листа също са по-малко хранителни от нормалните листа, което означава, че е по-малко вероятно елените да ги изядат.

Защитният механизъм при джела действа успешно и срещу вредители и патогени, като е удивителен пример за това как растенията са еволюирали, за да се адаптират към околната среда.

Във фармакологията се използват листата на растението. Те съдържат алкалоиди и теобромин и имат слабително действие и потогонен ефект, температуропонижаващи при плеврит, скарлатина, тиф и морбили, пикочогонно действие — при асцит, подагра, ревматизъм. Приложението им е вътрешно на запарка, отвара, а в хомеопатията — за лечение на ставни и очни заболявания.

Хипеаструмът (*Hippeastrum*) са род луковични, едноседелни растения от семейство Кокичеви. Тясно тривиално наименование е амарилис, но не бива да бъдат бъркани с растенията причислявани към

същинския род Амарилис, които членуват в същото семейство. За разлика от тях, естественото разпространение на Хипеаструмите е в тропичните и субтропичните зони на Америка, където те растат предимно под формата на геофити, макар че се срещат и епифитни представители. Хипеаструмите са едни от най-разпространените декоративни растения и днес са селектирани множество разнообразни сортове с различно оформени и обагрени цветове.

Амарилисът е стайно луковично цвете с огромни червени, розови и жълти цветове и в много страни е прието това растение да се подарява за коледните празници. То символизира топлота и гостоприемство.

Време за засаждане: от октомври до края на април. Садят се в не много широки саксии, достатъчно е да има 2 пръста между луковицата и ръба на саксията, но е желателно да са по-дълбоки. Не се заравят целите, 1/3 от луковицата трябва да остане от горе. Лятото развиват голяма коренова система, която расте от долу на луковицата, затова саксията трябва да е дълбока. От всички луковични амарилисите най-лесно цъфтят. Това може да се постигне вътре или вън и в течение на продължителен период от време, от декември до края на юни.